

Складові професійно-валеологічного портрету інструктора з фізичної культури

Семанишин Т.М., Попель С.Л.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотації:

Мета: визначити компоненти готовності майбутнього фахівця з фізичного виховання до валеологічної діяльності у дошкільних закладах освіти. **Матеріал:** огляд та теоретичний аналіз 16 наукових джерел. **Результати:** визначено загальні та спеціальні компетентності, їхні окремі складові компоненти, а також ступінь їх співвідношення в процесі підготовки інструктора фізичного виховання дошкільних закладів освіти. Теоретично доведено, що готовність майбутнього фахівця з фізичного виховання до роботи у дошкільних закладах освіти базується на вмінні організувати валеологічну діяльність, з врахуванням основних завдань, специфічних функцій і ціннісних орієнтацій валеологічної культури. Ця організація передбачає єдність загальної і спеціальної складових здоров'язберігаючих технологій. **Висновки:** процес формування професійно-валеологічного портрету інструктора з фізичного виховання у дошкільному закладі освіти має передбачати його готовність до валеологічної діяльності на основі ознайомленості в її організації та єдності загальної і спеціальної складових здоров'язберігаючих технологій.

Ключові слова:

валеологія, інструктор, фізичне виховання, дошкільні заклади, освіти.

Семанишин Т.М., Попель С.Л. Составляющие профессионально-валеологического портрета инструктора по физической культуре. Цель: выявить компоненты готовности будущего специалиста физического воспитания к валеологической деятельности в дошкольных учебных заведениях. **Материал:** обзор и теоретический анализ научной литературы. **Результаты:** определены общие и специальные компетентности, их отдельные компоненты, а также степень их соотношения в процессе подготовки инструктора физического воспитания в дошкольных учебных заведениях. Теоретически обосновано, что готовность будущего специалиста в области физического воспитания к работе в дошкольных учебных заведениях базируется на умении организации валеологической деятельности, с учетом основных задач, специфических функций и ценностных ориентаций валеологической культуры. Такая организация предполагает единство общей и специальной составляющих здоровьесберегающих технологий. **Выводы:** процесс формирования профессионально-валеологического портрета инструктора по физическому воспитанию в дошкольном учебном заведении должен предусматривать его готовность к валеологической деятельности на основе осведомленности в ее организации и единства общей и специальной составляющих здоровьесберегающих технологий.

валеология, инструктор, физическое воспитание, дошкольные заведения, образование.

Semanyshyn T.M., Popel S.L. The professional valeological portrait of instructor of physical culture. Purpose: identify components of the readiness of the future physical education specialist to valeological activity in preschool education. **Material:** a review and theoretical analysis of the scientific literature. **Results:** defines the general and special competence, the individual components. The degree of their relationship in the process of preparing an instructor of physical education in preschool education. Theoretically proved that the readiness of the future specialist organization based on skill valeological activities (including major tasks specific functions and values valeological culture). Such an organization implies unity of general and special components health-preserving technologies. **Conclusions:** the process of forming a professional portrait valeological instructor in physical education in pre-school educational institution should provide its willingness to valeological activities. This is based on the awareness of its organization and unity of general and special health- technology components.

valeology, instructor, physical education, pre-school, educational, education.

Вступ.

Діти дошкільного віку складають особливу категорію населення, постійно вимагають зосередженої уваги з боку державних органів управління освітою [8, 12]. Підготовка їх здатності до соціального функціонування, незалежного способу життя, покликана допомогти система багатопрофільна валеологічна підготовка фахівців з фізичного виховання для потреб дошкільних закладів освіти (ДЗО) [7, 10, 16].

Ефективність здоров'язберігаючої функції валеологічної культури є науково доведеним фактом [5]. На сучасному етапі розвитку суспільства нові тенденції у вихованні дітей дошкільного віку створюють значний вплив на вибір форм, засобів і методів формування валеологічних знань і відповідної поведінки.

На думку провідних вчених, педагогів і спеціалістів в галузі здоров'язберігаючих технологій [2, 8, 9, 12, 17-24], валеологічна освіта є важливою формою виховання – одним із важелів впливу на особистісну і соціальну поведінку дітей. Це у свою чергу є відображенням потреби у більш змістовному і продуктивному використанні часу для підтримки психофізичного здоров'я дошкільнят, підвищення їх валеологічної культури.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи – виявити складові готовності майбутнього фахівця з фізичного виховання до валеологічної діяльності у дошкільних закладах освіти.

Результати дослідження.

Організація валеологічної діяльності в дошкільних закладах освіти розглядається, як спосіб забезпечення майбутньої інтеграції дітей у суспільне середовище, що забезпечується трьома взаємопов'язаними процесами:

- 1) заохочення – створення умов, які можуть забезпечити групову чи індивідуальну можливість кращої пізнавальної активності по відношенню до власної особи та оточуючих;
- 2) взаємного ознайомлення дітей в групі із здоров'язабезпечуючими технологіями під впливом валеологічної культури;
- 3) творчого самовиразу – самодіяльна ініціатива і відчуття відповідальності на базі забезпечення взаємодії особистості і групи дітей з оточуючим середовищем.

Враховуючи вищезазначене ми сформулювали власне трактування поняття “валеологічна діяльність” інструктора з фізичного виховання(ФВ) у дошкільному закладі освіти (ДЗО). Це розширені знання

і сукупність практичних навиків здоров'язберігаючих технологій, направлених на створення і відновлення фізичних і духовних сил дитячого організму.

Основними завданнями діяльності інструктора з ФВ у ДЗО необхідно вважали організацію валеологічної соціально-значимої освіти дітей, яка спрямована на:

- підтримку гармонійного фізичного і функціонального розвитку;
- розвиток фонду рухових навиків;
- розвиток фізичних якостей і сприяння росту організму та диференціації функціональних систем;
- набуття навиків ведення здорового способу життя (ЗСЖ).

Базуючись на думках вчених і спеціалістів у галузі валеологічної освіти [3, 4, 15], можна виділити ряд важливих специфічних функцій, які відображають її зміст:

– соціально-значима, яка сприяє приєднанню до інших видів фізичної культури, особистому та суспільному самовизначенню.

– оздоровчо-відновна функція, що передбачає профілактику захворювань, відновлення психофізичного потенціалу, оздоровлення за рахунок підвищення резистентності організму до впливу факторів довкілля, створення підґрунтя для ведення ЗСЖ.

– ціннісно-орієнтаційна функція, що передбачає засвоєння дітьми валеологічних цінностей, які відображають їх внутрішні установки і бажання.

Чернишова С.Р. [15] висловлює думку, що тільки в тому випадку, коли у дітей будуть сформовані ціннісні орієнтації на ЗСЖ, здоров'я, як найважливішу складову людського життя, яке необхідне для реалізації життєвих цілей.

На даний час стосовно валеологічної діяльності інструктора з фізичного виховання у ДЗО виділяють три основні ціннісні орієнтації:

а) здатність самостійно поставити мету валеологічної діяльності, встановити її правила, підібрати бажані засоби, визначити тривалість занять, зміст програми і склад групи;

б) можливість самореалізації – інструктор з ФВ вибирає програми, валеологічні заходи, які передбачають різноманітну рухову активність, із застосуванням різних форм особистісно-значимої рухової діяльності згідно з потребами, інтересами та можливостями дітей;

в) валеологічна комунікабельність.

У зв'язку з цим вищевикладеним особливого значення набуває проблема підготовки спеціалістів з ФВ в контексті валеологічної діяльності в ДЗО, створення відповідної наукової та навчально-методичної бази. Підготовка таких спеціалістів, як і інші педагогічні процеси, закономірна. Їй властиві свої (власні) причинно-наслідкові залежності між педагогічним впливом на дітей і досягнутими результатами. Велике значення у професійній підготовці майбутніх фахівців

ФВ у ДЗО до валеологічної діяльності мають теоретичні і практичні аспекти. Така підготовка використовує глосарій валеологічних технологій, оздоровчих, спортивних, екскурсійних, анімаційних програм і дає конкретну уяву про валеологічні ресурси та оздоровчі системи для потреб як ФВ дітей, так і для формування їх валеологічної культури.

Метою підготовки майбутніх спеціалістів фізичного виховання у дошкільних закладах освіти до валеологічної діяльності є формування у студентів 3-5 курсів, цілісної уяви про роль валеологічної культури у життєдіяльності людей різного віку і статі, а також виду трудової діяльності [7, 9, 11].

Як показує досвід інших дослідників [5, 6, 9, 16] і наші узагальнення, особистісна підготовленість спеціаліста з ФВ до валеологічної діяльності повинна включати загальні і спеціальні компетентності.

Загальна професійна компетентність інструктора з ФВ ДЗО включає:

– методичні уміння і навички проведення занять з використанням засобів ФВ для формування культури здоров'я у дітей;

– застосування фізичних вправ, рухливих ігор і засобів з метою розвитку функціональних систем організму;

– використання досвіду методичної і практичної діяльності щодо валеологізації дошкільної освіти;

– здатність до безперервної валеологічної освіти (самовдосконалення).

Спеціальна валеологічна професійна компетентність включає:

а) спеціальні професійні знання:

– основних розділів валеологічної діяльності, де використовуються здоров'язберігаючі технології;

– методики здоров'язберігаючих технологій у валеологічній культурі особистості;

– основних мотивацій досягнення валеологічної культури;

– форм, засобів і методів організації валеологічної діяльності і програм з впровадження технологій ЗСЖ;

– досвіду з валеологізації дошкільної освіти.

б) спеціальні валеологічні уміння в:

– користуванні нормативно-технічною і правовою документацією;

– оцінці валеологічних ресурсів і здоров'язберігаючих можливостей валеологічної діяльності;

– організації валеологічної діяльності в ДЗО і застосування здоров'язберігаючих технологій та підтримки ЗСЖ;

– конструюванні програм валеологічної освіти і застосування методики їх реалізації.

Необхідно відмітити, що оскільки майбутнє підрастаючого покоління очікує перспектива розвитку людства з позиції ЗСЖ, то валеологічна культура і освіта – це сподівання на гарантію, стимул до ведення ЗСЖ на основі здоров'язберігаючих технологій, без яких неможливий подальший розвиток і виховання дітей дошкільного віку.

Висновки.

Процес формування професійно-валеологічного портрету інструктора з фізичного виховання у дошкільному закладі освіти повинен передбачати його готовність до валеологічної діяльності на основі ознайомленості з її організацією та єдності загальної і спеціальної складових здоров'язберігаючих технологій.

В перспективі подальших досліджень планується розробка науково-методичних комплексів для ефективної підготовки майбутніх інструкторів фізичного виховання у дошкільних закладах освіти.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук.ред. та упоряд. О.Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світлич. – 2008. – 430 с.
2. Богиніч О.Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / О.Л. Богиніч // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Педагогіка. – 2008. – Вип. XVII–XVIII. – С. 191-199.
3. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим / Т. Бойченко // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – №2. – С. 1-4.
4. Бойчук Ю.Д. Теоретико-методичні основи формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю.Д. Бойчук. – Харків. – 2010. – 44 с.
5. Бойчук Ю.Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні аспекти: монографія / Ю.Д. Бойчук. – Суми: Університетська книга. – 2008. – 237 с.
6. Деминская Л.А. Аксиологический подход в процессе профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физического воспитания / Л.А. Деминская // Физическое воспитание студентов. – Харьков: ХОВНОКУ-ХГАДИ. – 2011. – №6. – С. 27-30.
7. Денисенко Н.Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я / Н.Ф. Денисенко // Дошкільне виховання. – 2008. – №9. – С. 68-85.
8. Золотухина И.П. Здоровьесберегающее пространство как феномен взаимодействия детского сада и начальной школы: автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / И.П. Золотухина. – Москва. – 2006. – 20 с.
9. Кирпиченков А.А. Компонентный состав здоровьесберегающей деятельности / А.А. Кирпиченков // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2011. – Т.71. – №1. – С. 51-54.
10. Кононко О.Л. Субсфера «Я – фізичне»; Субсфера «Я – психічне» / О.Л. Кононко // Коментар до базового компонента дошкільної освіти в Україні. – К.: Дошкільне виховання. – 2003. – 243 с.
11. Лозинський В. Техніки збереження здоров'я / В. Лозинський. – К.: Главкниг. – 2008. – 160 с.
12. Морозова Т.Ю. О современных подходах к обеспечению здоровьесберегающей среды в условиях детского сада / Ю.Т.Морозова, И.Ю. Лебеденко // Дошкольная педагогика. – 2009. – №5. – С. 4-5.
13. Овчинникова Т.С. Организация здоровьесберегающей деятельности в дошкольных образовательных учреждениях / Т.С. Овчинникова. – СПб.: Каро. – 2006. – 176 с.
14. Русланов Д.В. Дыхательные практики: новое понимание и подходы / Д.В. Русланов, К. Прусик, С.С. Ермаков // Физическое воспитание студентов. – Харьков: ХООНОКУ-ХГАДИ. – 2011. – №1. – С. 106-110.
15. Чернишова С.Р. Підготовка вчителя до формування в учнів основ знань про здоров'я та безпеку життєдіяльності людини / С.Р. Чернишова. – К.: Видавничий дім «Букер». – 2007. – 200 с.
16. Шатрова Е.А. Теоретическая модель формирования здоровьесберегающей компетентности педагога / Е.А. Шатрова // Вестник ТГПУ. – 2012. – №2. – С. 111-116.
17. Brown J., Busfield R., O'Shea A., Sibthorpe J. School ethos and personal, social, health education. //Pastoral Care in Education. 2011, vol.29(2), pp. 117-131. doi:10.1080/02643944.2011.573491.
18. De Paula J.S., Leite I.C., de Almeida A.B., Ambrosano G.M., Mialhe F.L. The impact of socioenvironmental characteristics on domains of oral health-related quality of life in Brazilian schoolchildren. // BMC Oral Health. 2013, vol.13(1), pp. 10-20. doi:10.1186/1472-6831-13-10.
19. Elovainio M., Pietikäinen M., Luopa P. Organizational justice at school and its associations with pupils' psychosocial

References:

1. Kononko O.L. *Bazova programma rozvittku ditini doshkil'nogo viku «Ja u Sviti»* [Basic program of a child under school age, «I in the world»], Kiev, Svitych, 2008, 430 p.
2. Boginich O.L. *Visnik Prikarpat'skyi univertsitetu* [Bulletin of the Prikarpat'skyi University], 2008, vol.17–18, pp. 191-199.
3. Bojchenko T. *Zdorov'ia ta fizichna kul'tura* [Health and Physical Education], 2005, vol.2, pp. 1-4.
4. Bojchuk Iu.D. *Teoretiko-metodichni osnovi formuvannia ekologo-valeologichnoi kul'turi majbutn'ogo vchitelja* [Theoretical and methodological guidelines for the development of ecological and cultural valeological future teacher], Dokt. Diss., Kharkiv, 2010, 44 p.
5. Bojchuk Iu.D. *Ekologo-valeologichna kul'tura majbutn'ogo vchitelja: teoretiko-metodichni aspekti* [Ecological Valeological culture of the future teacher: theoretical and methodological aspects], Sumy, 2008, 237 p.
6. Deminskaia L.A. *Fiziceskoe vospitanie studentov* [Physical Education of Students], 2011, vol.6, pp. 27-30.
7. Denisenko N.F. *Doshkil'ne vikhovannia* [Pre-school education], 2008, vol.9, pp. 68-85.
8. Zolotukhina I.P. *Zdorov'esberegaiushchee prostranstvo kak fenomen vzaimodejstviia detskogo sada i nachal'noj shkoly* [Health saving space as a phenomenon of interaction between kindergarten and primary school], Cand. Diss., Moscow, 2006, 20 p.
9. Kirpichenkov A.A. *Uchenye zapiski universiteta imeni P.F. Lesgafta* [Proceedings of the University of Lesgaf], 2011, vol.71(1), pp. 51-54.
10. Kononko O.L. *Subsfera «Ja – fizichne»; Subsfera «Ja – psikhichne»* [Subsfera «I - physical»; Subsfera «I - mental»] *Komentar do bazovogo komponenta doshkil'noi osviti v Ukraini* [Comment on the base component of preschool education in Ukraine], Kiev, Pre-school education, 2003, 243 p.
11. Lozinskij V. *Tekhniki zberezhennia zdorov'ia* [Technicians maintaining health], Kiev, 2008, 160 p.
12. Morozova Iu.T., Lebedenko I.Iu. *Doshkol'naia pedagogika* [Pre-school pedagogy], 2009, vol.5, pp. 4-5.
13. Ovchinnikova T.S. *Organizacia zdorov'esberegaiushchej deiatel'nosti v doshkol'nykh obrazovatel'nykh uchrezhdeniakh* [Organization of health-activity in preschool educational institutions], Sankt Petersburg, 2006, 176 p.
14. Ruslanov D.V., Prusik K., Iermakov S.S. *Fiziceskoe vospitanie studentov* [Physical Education of Students], 2011, vol.1, pp. 106-110.
15. Chernishova Ie.R. *Pidgotovka vchitelja do formuvannia v uchniv osnov znan' pro zdorov'ia ta bezpeku zhittiedial'nosti liudini* [Preparing teachers to development of students' basic knowledge of the health and safety of human life], Kiev, 2007, 200 p.
16. Shatrova E.A. *Teoreticheskaia model' formirovaniia zdorov'esberegaiushchej kompetentnosti pedagoga* [Theoretical model of teacher competence health-preserving] *Vestnik TGPU* [Bulletin of TSPU], 2012, vol.2, pp. 111-116.
17. Brown J., Busfield R., O'Shea A., Sibthorpe J. School ethos and personal, social, health education. *Pastoral Care in Education*. 2011, vol.29(2), pp. 117-131. doi:10.1080/02643944.2011.573491.
18. De Paula J.S., Leite I.C., de Almeida A.B., Ambrosano G.M., Mialhe F.L. The impact of socioenvironmental characteristics on domains of oral health-related quality of life in Brazilian schoolchildren. *BMC Oral Health*. 2013, vol.13(1), pp. 10-20. doi:10.1186/1472-6831-13-10.
19. Elovainio M., Pietikäinen M., Luopa P. Organizational justice at school and its associations with pupils' psychosocial
20. Entwistle N. An Innovative Strategy to Promote Oral Health in Schoolchildren. *The Journal of the Royal Society for*

- school environment, health, and wellbeing. //Social Science & Medicine. 2011, vol.73(12), pp. 1675-1682. doi:10.1016/j.socscimed.2011.09.025.
20. Entwistle N. An Innovative Strategy to Promote Oral Health in Schoolchildren. //The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health. 1994, vol.114(6), pp. 311-313. doi:10.1177/146642409411400607.
 21. Heidemann M., Jespersen E., Holst R. The impact on children's bone health of a school-based physical education program and participation in leisure time sports. //Preventive Medicine. 2013, vol.57(2), pp. 87-91. doi:10.1016/j.ypmed.2013.04.015.
 22. Mayorga D., Viciano J., Cocca A. Relationship between Physical Self-Concept and Health-Related Physical Fitness in Spanish Schoolchildren. //Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2012, vol.69, pp. 659-668. doi:10.1016/j.sbspro.2012.11.458.
 23. Onyango-Ouma W., Aagaard-Hansen J., Jensen B.B. The potential of schoolchildren as health change agents in rural western Kenya. //Social Science & Medicine. 2005, vol.61(8), pp. 1711-1722. doi:10.1016/j.socscimed.2005.03.041.
 24. Rice P., Gunstone R. Health and sickness causation and the influence of Thai culture among Thai schoolchildren. //Research in Science Education. 1986, vol.16(1), pp. 63-72. doi:10.1007/BF02356819.

Информация об авторах:

Семанишин Тарас Михайлович: ORCID: 0000-0001-5043-3208; st-mifua@gmail.com ; Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника; ул. Т.Шевченко, 44 а, г. Ивано-Франковск, 76018, Украинаю

Попель Сергей Любомирович: ORCID: 0000-0001-9019-3966; serg_popel@mail.ru; Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника; ул. Т.Шевченко, 44 а, г. Ивано-Франковск, 76018, Украина.

Цитуйте эту статью как: Семанишин Т.М., Попель С.Л. Складові професійно-валеологічного портрету інструктора з фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 10. – С. 41-44. doi:10.5281/zenodo.10489

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Это статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 13.04.2014 г.
Опубликовано: 05.05.2014 г.

Information about the authors:

Semanyshyn T.M.: ORCID: 0000-0001-5043-3208; stmifua@gmail.com; Prikarpatskiy National University ; T.Shevchenko str., 44-a, Ivano-Frankovsk, 76018, Ukraine.

Popel S.L.: ORCID: 0000-0001-9019-3966; serg_popel@mail.ru; Prikarpatskiy National University; T.Shevchenko str., 44-a, Ivano-Frankovsk, 76018, Ukraine.

Cite this article as: Semanyshyn T.M., Popel S.L. The professional valeological portrait of instructor of physical culture. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2014, vol.10, pp. 41-44. doi:10.5281/zenodo.10489

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 13.04.2014
Published: 05.05.2014